
Pět ze šedesátých

Přesně tu situaci popsal v 60. letech muzikolog a hudební publicista PhDr. Jiří Pilka: „Nečekaně rychle, trochu jako uličník nebo rošťák – tak vpadla do našeho života všechna ta divadélka. Usídlila se v prostorách vzhledu takřka periferního, ale rázem se stala centrem pozornosti. Radost, smích, veselí, zamyšlení, nadšení, zlost, rozhořčení, obdiv, otazníky, vykřičníky, hrození prstem i zasypávání květinami – to je nepatrný výňatek ze spektra pocitů, dojmů i vášní, které obestřely malá divadélka. Neklamné znamení, že vyrostlo umění, které se dotýká toho, co láká i bolí, co zajímá...“ A to se tehdy ještě netušilo, že se u nás během 60. let počet těchto divadélek rozroste na celé dvě tisícovky!

TEXT: ONDŘEJ SUCHÝ

Doba pro vznik a nástup divadel malých forem uzrála v atmosféře jistého uvolnění koncem 50. let. Byla to doba dixielandu a blížícího se nástupu rock'n'rollu. 1. března 1958 zahájilo oficiálně svou pravidelnou činnost první divadélko s kabaretním pásmem. Do Rokoka, divadla s dávnou kabaretní tradicí, se nastěhovala skupina absolventů konzervatoře a AMU, která se toho času vracela do občanského života z vojenského souboru Vítězná křídla. Absence autorů původních scének a písní donutila nový soubor Rokoka, vedeného hercem a režisérem Darkem Vostřelem, uvést první program pod názvem Vykradeno. Pásmo bylo sestaveno převážně z cizích písní a upravených čísel podobných kabaretních scén zahraničních. V té době už byly u sousedů několik let působící známé kabarety – v Polsku kabarety Syrena (1951) a Wagabunda (1956), ve východním Německu Die Diestel (1953). Písně pro Rokoko tehdy tvořili autoři Vratislav Blažek, Jiří Suchý, Vladimír Sís a Jiří Sobotka a skladatelé Jaroslav Jakoubek, Jiří Šlitr či Wiliam Bukový. Zpívali členové souboru a mezi nimi v Praze začínající výrazná Hana Hegerová. Jeden čas zde vedl doprovodnou hudební skupinu Evžen Jegorov, zakrátko celoživotní posila semaforického Orchestru Ferdinanda Havlíka. V čele Rokoka byli pohotová a vtipná glosátoři,

ve svých dialozích inspirovaní někdejšími forbínami Voskovce a Wericha – pánové Darek Vostřel a Jiří Šašek.

V centru Prahy tedy vznikl první stálý kabaret nového typu, který se od počátku 60. let vypracoval od kabaretu ke kompaktnějšímu útvaru, ke kabaretní hře. Po úspěšných premiérách Vykradeno, Vzhůru po Rio Botičo, BAPOPO, Tartuffe II a Cesta kolem mé lebky si dobový tisk pochvaloval: „Nejsympatičtější na tom divadélku je, že má po těch několika letech nejen zkonsolidovaný soubor, ale že už má v souboru i vlastní autorský kolektiv, který pomáhá novým premiérům na nohy tam, kde autor z povolání nemá čas nebo selže nebo prostě není.“ Éra Rokoka trvala třináct let. Nebylo to ani první, ani poslední divadlo, které v pasáži na Václavském náměstí působilo. Už od začátku 20. století tu bavili diváky postupně Burián, Futurista, Kohout, dr. Červený a Červená sedma nebo v polovině 30. let Spoutané divadlo Voskovce a Wericha.

Ale vraťme se do konce let padesátých a do pokračujících let šedesátých. V témže roce 1958, kdy vzniklo Rokoko, poskytla tajemnice osvěty Prahy 1 Marta Medonosová prostory čtyřem divadelníkům: Heleně Phillipové, Jiřímu Suchému, Ivanu Vyskočilovi a Vladimíru Vodičkovi. K okamžiku, kdy se všichni ocitli u vchodu do divadla, se váže

Ljuba Hermanová – Devět klobouků na Prahu – Na zábradlí, 1960

jedna absurdní historka: Jiří Suchý sáhl do kapsy a vytáhl svazek svých klíčů a jeden náhodný zasunul do zámku. Dveře jím odemkl. Divadlo dostalo název Na zábradlí podle postranní uličky vedoucí podél divadla od Anenského náměstí k nábřeží Vltavy. 9. prosince se zde uskutečnila premiéra hry Kdyby tisíc klarinetů, uváděné jako lepopolo o 36 obrazech, o níž se už druhý den

psalo ve Svobodném slově: „Praha má od včerejška nové divadlo. Má neobvyklý název Na zábradlí, 154 míst k sezení, jevištěátko velikosti několika čtverečních metrů, šatnu, že se k ní tvoří fronta na nádvoří, 4 reflektory a 10 účinkujících.“ Dr. Milan Lukeš v časopise Divadlo shledává, že výrazový šuplík Jiřího Suchého ho žene „snad bezděky do pózy málem páskovské“. (Vzpomněl

Reklama z programu divadla Rokoko

jsem si, jak dotyčný zpěvák už pár let předtím ve vinárně Reduta zpíval píseň s veršem „ač vypadám na páska, čtu Aloise Jiráska.“) Na Zábradlí se rozvíjela řada dalších osobností: Ladislav Fialka se svojí pantomimou, techniku černého divadla si zde zkoušel Jiří Srnec, dirigent Libor Pešek tu koncertoval se svojí Komorní harmonií a působil zde – nejprve jako jevištní technik a zvukař, posléze jako dramaturg a autor – Václav Havel. Bezesporu nejnámější osobností, patřící k zakládajícím členům divadla, byla zpěvačka a herečka Ljuba Hermanová. Druhým zpívajícím členem byl Jiří Suchý, který však po roce odešel, a tak hlavní interpretkou písní, jejichž autory byli Suchý a Pavel Kopta se skladateli Vodičkou, Vomáčkou, Jakoubkem a Šlitrem, byla právě Hermanová. Kromě rolí v hrách Kdyby

Semafor – Jonáš a tingltangl – J. Suchý,
M. Zahrynowská a J. Šlitř

tisíc klarinetů a Faust, Markétka, služka a já našla uplatnění ve Fialkově pantomimě Devět klobouků na Prahu a nakonec se dočkala recitálu Nejlepší rocky paní Hermanové, který pro ni napsali pánové Havel a Miloš Macourek.

Divadla malých forem se nezačala objevovat pouze v Praze. Jedno z těch prvních pěti, která úspěšně přežila i celá 60. léta, se zrodilo také v Brně. 21. září 1959 zahájilo svoji činnost stejnojmenným představením – Večerní Brno. Podobně jako později cestovalo po Praze divadlo Semafor, cestovalo i Večerní Brno: z divadla, ve kterém dnes sídlí scéna Radost, se přestěhovalo přes Lidový dům v Husovicích do Juranova domu a konečně pak na scénu dnešního Divadla Bolka

Polívky. Podobně jako v Rokoku se ve Večerním Brně dělala satira, která čím byla odvážnější, tím více diváků přitáhla. Jako Eva Bojanovská tady začínala zpěvačka Eva Pilarová, v polovině 60. let tu přijala stálé angažmá i Ljuba Hermanová. Zakládajícími členy divadla byli např. choreograf Luboš Ogoun, režisér Evžen Sokolovský nebo také autor a dramaturg Vladimír Fux, známý z textařské a pěvecké dvojice s Vlastimilem Pantůčkem. Orchestr Večerního Brna vedl Ladislav Štancel, texty psali také Milan Uhde a Lubomír Černík, po určité době jedna z nejdůležitějších postav Večerního Brna, herec, textař a spisovatel, který bohužel nenaložil se svým talentem nejlépe. Svůj osud poznamenaný

alkoholem popsal na konci života v knize nazvané Chobotnice.

Zbývají ještě dvě z prvních divadel malých forem působících v 60. letech: Semafor a Paravan. Obě vznikla v roce 1959, divadélko Paravan (začínající v Redutě a končící ve Smečkách, kde dříve býval Semafor a nyní je tam Činoherní klub) se mělo původně stát pobočnou scénou Semaforu. Pozastavím se u existence Paravanu, protože příznám, že popisovat vznik a vývoj divadla Semafor by bylo nad mé síly (i nad daný rozměr tohoto článku). Stačí jen, zmíním-li skutečnost, že během jedné sezony (v letech 1961–1962) divadlo ze zlovůle nadřazených orgánů hrálo celkem na 13 místech Prahy.

Divadélko Paravan bylo od začátku zajímavé svým zakladatelem, spisovatelem a dramatikem J. R. Pickem, a dramaturgem Milanem Schulzem, autorem řady literárních parodií. Stálým orchestrem Paravanu byla skupina Slávy Kunsta, zpívaly především dámy Alena Havlíčková, Věra Nerušilová (a Inkognito kvartet), Zuzana Princová, písničky skládali Petr Hapka, Harry Macourek, Jaroslav Jakoubek, Alexej Fríd, Miroslav Reichl a Sláva Kunst.

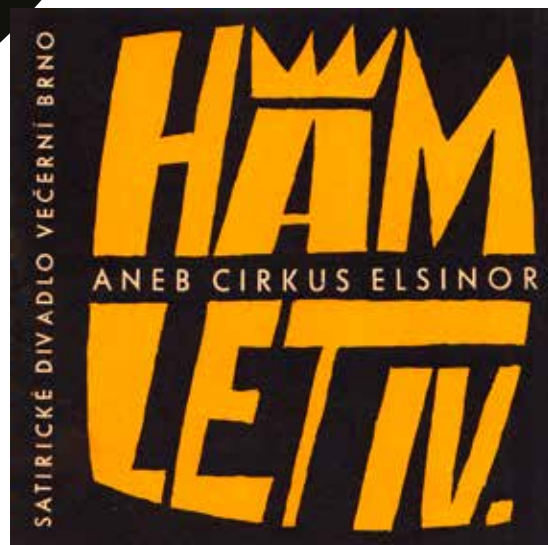

Zuzana Princová zpívá na Text-appealu v divadélku Paravan. Vpravo J. R. Pick a Josef Škvorecký

V případě Semaforu podotýkám, že než vypsát všechna jména jeho pěveckých hvězd je zajímavější jmenovat ty, kteří pro ně skládali hudbu: po smrti Jiřího Šlitra se této nevděčné role úspěšně ujal Ferdinand Havlík (za všechny hry bych připomněl Kytici) a po Havlíkově odchodu za Šlitrem se role „samozásobitele“ hudby k vlastním textům ujal Jiří Suchý. A tím je dodnes.

Závěrem: Jaké byly osudy těch prvních pěti divadel malých forem ze „zlatých šedesátých“? Rokoko bylo zrušeno v roce 1972, Divadlo Na zábradlí odchodem dr. Ivana Vyskočila změnilo původní podobu v roce 1962, divadlo Večerní Brno bylo zrušeno v roce 1992 a Paravan zanikl v roce 1964.

Jedině Semafor působí na adrese Praha 6, Dejvická 27 dodnes. ☒

Večerní Brno, 1963